

DE LA DEMANDE D'AIDE À LA DÉCISION DU CPAS

Aspects juridiques et procéduraux

11 mars 2025 : Journée inter-CPAS – Fédérations des CPAS

Emmanuel CORRA, Secrétaire général temporaire du CPAS d'Ixelles

BELANGRIJKSTE WET- EN REGELGEVING

- Organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn
- Wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie
- Wet van 2 april 1965 betreffende het ten laste nemen van de steun verleend door de OCMW's
- Wet van 11 april 1995 tot invoering van het « handvest » van de sociaal verzekerde
- Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG of GDPR) + omzetting naar België (wet van 30 juli 2018)

- Koninklijk besluit van 11 juli 2002 houdende het algemeen reglement betreffende het recht op maatschappelijke integratie
- Algemene omzendbrief van 18 maart 2024 betreffende het recht op maatschappelijke integratie
- Omzendbrief van 14 maart 2014 betreffende de minimumvoorwaarden voor het sociaal onderzoek (...), ter verduidelijking van de twee KB's van 1 december 2013 (RMI + Maatschappelijke hulp)
- Omzendbrief van 3 juni 2014 (« KNIPPERLICHTEN ») betreffende de kruising van de gegevensstromen van de KSZ met de aanvragen tot betoelaging

- Omzendbrief van 3 mei 2024 over de principes inzake het verzamelen van informatie in het kader van het sociaal onderzoek door de OCMW's
- Omzendbrief van 29 maart 2024 over de taken toegewezen aan maatschappelijk werkers in OCMW-procedures
- De geïntegreerde inspectiegids (versie 2024)
- NOG TE VERSCHIJNEN: (Vademecum of Omzendbrief?) betreffende procedures rond de indiening, de behandeling, de beslissing en de afsluiting van een aanvraag ingediend bij het OCMW

PROCEDURE = 5 STAPPEN

1. Aanvraag om bijstand
2. Onderzoek territoriale bevoegdheid
3. Sociaal onderzoek
4. Voorafgaand verhoor (desgevallend)
5. Beslissing van het Bijzonder Comité voor de Sociale Dienst (BCSD)

1STE STAP: AANVRAAG OM BIJSTAND

DOOR WIE?

- Ofwel door de aanvrager zelf OFWEL schriftelijk via een mandaathouder
- Ofwel door het OCMW = **automatisch onderzoek** (bv.: terugwerkende kracht, meerderheid van een kind in een gezinscel, enz.)

MODALITEITEN VOOR HET INDIENEN VAN DE AANVRAAG:

- **Mondelinge** aanvraag -> handtekening in het daartoe voorziene vak van het register der aanvragen (inschrijving in chronologische volgorde)
- **Schriftelijke** aanvraag -> ondertekend door de aanvrager of zijn mandaathouder
- **Elektronische** aanvraag -> Elektronisch formulier (Project “OCMW online”)
= Eerste contact -> registratie van de online aanvraag = handtekening

PLICHTEN VAN HET OCMW:

ONTHAAL EN INFORMATIE:

- Ten minste 2 zitdagen per week om de aanvragen te registreren
- In aanwezigheid van een SA
- Mogelijkheid om een afspraak te maken om het dossier te onderzoeken, tenzij dringende hulp nodig is
- Een aanvraag starten, zelfs als de identiteit of de reden onduidelijk is

Bv. : aanvraag gaat uit van een derde partij (instituut, ziekenhuis, ...) of afwezigheid van officiële documenten -> sociaal onderzoek zal bepalen welke actie ondernomen moet worden

PLICHTEN VAN HET OCMW:

ONTHAAL EN INFORMATIE :

- Aanvraag om bijstand >< Aanvraag om informatie
- De informatieplicht van het OCMW heeft ook betrekking op de mogelijke vormen van bijstand en hoe deze te verkrijgen
- Indien persoonsgegevens worden geraadpleegd => er kan niet meer gesproken worden van een loutere vraag om informatie (gegevens worden enkel verwerkt in het kader van het sociaal onderzoek)

PLICHTEN VAN HET OCMW:

ONTVANGSTBEWIJS:

- > bewijs dat de aanvraag werd ingediend
- > Start van de beslissingstermijn (en voor beroep wegens nalatigheid)
- > moet bepaalde informatie bevatten:
 - Beslissingstermijn
 - Naam van de SA die verantwoordelijk is voor het dossier
 - Referenties van het dossier en van de dienst die het dossier beheert
 - Hoorrecht voor beslissing
 - Onmiddellijk aangifte doen van elk nieuw gegeven
- > Ondertekend door OCMW en aanvrager

PLICHTEN VAN HET OCMW:

GEGEVENSVERWERKING OP EEN WETTELIJKE MANIER (GDPR):

OCMW = verantwoordelijke voor de verwerking van persoonsgegevens

2 rechtsgrondslagen:

- ✓ Naleving van een wettelijke verplichting van het OCMW
- ✓ Verwerking is noodzakelijk voor het uitvoeren van een taak van algemeen belang of van een taak in het kader van de uitoefening van het openbaar gezag

-> Het OCMW heeft geen toestemming nodig van de aanvrager, zijn samenwonenden of zijn onderhoudsplichtigen

PLICHTEN VAN HET OCMW:

GEGEVENSVERWERKING OP EEN WETTELIJKE MANIER (GDPR):

Verplichting om transparante informatie te verstrekken aan de aanvrager:

- > Reden voor het verzamelen van de gegevens
- > Welke verwerking er zal gebeuren
- > Eigen controle (uitoefening van zijn rechten die voortvloeien uit de GDPR)

PLICHTEN VAN HET OCMW:

GEGEVENSVERWERKING OP EEN WETTELIJKE MANIER (GDPR):

Informatieplicht ≠ volgens:

- Gegevens die rechtstreeks bij de aanvrager worden ingezameld (**rechtstreekse inzameling**)
Bv. loonfiches
- Gegevens ingezameld bij een andere bron (**onrechtstreekse inzameling**)
Bv. KSZ-stroom

GEGEVENSVERWERKING OP EEN WETTELIJKE MANIER (GDPR):

PLICHTEN VAN
HET OCMW:

- **Indien rechtstreeks** (-> informatie op het moment van inzameling) :
 - ✓ Identiteit en contactgegevens van de verwerkingsverantwoordelijke
 - ✓ Doeleinden
 - ✓ Rechtsgrond
 - ✓ Verplichte of facultatieve inzameling en gevolgen
 - ✓ Ontvangers
 - ✓ Bewaringsduur
 - ✓ Rechten
 - ✓ Gegevens van de functionaris voor gegevensbescherming

PLICHTEN VAN HET OCMW:

GEGEVENSVERWERKING OP EEN WETTELIJKE MANIER (GDPR):

- **Indien onrechtstreeks** (-> informatie zodra mogelijk):

- ✓ Idem als rechtstreekse inzameling

- +

- ✓ Gegevenscategorieën

- ✓ Bronnen

2DE STAP: ONDERZOEK OVER DE TERRITORIALE BEVOEGDHEID

ALGEMEEN

- “Beknopt” onderzoek van de aanvraag om territoriale bevoegdheid te bepalen
 - Raadpleging KSZ-stromen
 - Onderzoek van feitelijke gegevens (desgevallend, huisbezoek)
- > Reeds een sociaal onderzoek en reeds een behandeling van de aanvraag

PRINCIPES GEREGLD DOOR DE WET VAN 2 APRIL 1965

Algemene regel (artikel 1, 1°) :

Gewoonlijke en effectieve verblijfplaats op het grondgebied van de gemeente

= feitenkwestie

≠ occasionele, toevallige of intentionele verblijfplaats

≠ voorwaarde van verblijf in België

PRINCIPES GEREGELD DOOR DE WET VAN 2 APRIL 1965

Uitzonderingen (artikel 2, §1 tot §9) :

- Verblijf in een « erkende » instelling (psychiatrisch ziekenhuis, instelling voor gehandicapten, instelling voor minderjarigen, gevangenis, erkende rusthuizen/serviceflats, instelling voor drugsverslaafden, initiatieven van beschut wonen, enz.)
- Pasgeboren kinderen
- Vertrek uit de gevangenis / instelling van sociaal verweer
- Asielzoekers
- Studenten
- Daklozen
- Huurwaarborg bij vertrek uit een opvangstructuur van Fedasil
- Medische hulp zonder verzekerbareheid (MEDIPRIMA)

INDIEN BIJ DE AANVRAAG WORDT VASTGESTELD DAT HET OCMW NIET BEVOEGD IS:

- **Overdragen aan 2de OCMW dat wel bevoegd zou zijn** (binnen de 5 kalenderdagen, schriftelijk, gemotiveerd) en aanvrager schriftelijk op de hoogte brengen (1ste OCMW = bevoegd tot overdracht geregeld is)

NB: Dezelfde verplichting wanneer het OCMW de bijstand stopzet omwille van territoriale onbevoegdheid (bv. verhuis)

INDIEN HET TWEEDE OCMW ZICHZELF OOK ONBEVOEGD ACHT:

- De POD vragen om **het bevoegdheidsconflict te regelen** (binnen de 5 werkdagen, per fax of e-mail)
- Beslissing van de **Dienst “Bevoegdheidsconflicten”**
= voorlopige beslissing, binnen de 5 werkdagen
-> Het OCMW dat aangeduid wordt als bevoegd moet de aanvraag onderzoeken en contact opnemen met de aanvrager

3DE STAP: SOCIAAL ONDERZOEK

SOCIAAL ONDERZOEK:

- Het **doel** is om de toekenningsvoorwaarden en de omvang van de nodige hulp na te gaan
- Moet uitgevoerd worden door de **maatschappelijk werker** (Diplomaverreisten: SA – sociaal verpleegkundige – verpleegkundige gespecialiseerd in gemeenschapsgezondheid)
- Zorgt voor een goed **evenwicht** tussen:
 - ✓ de informatieplicht (actief en passief) van het OCMW
 - ✓ De medewerkingsplicht van de aanvrager
- Dit is **geen toekenningsvoorwaarde** « *sensu stricto* »

PRINCIPE VAN DE DATAMINIMALISATIE (GDPR):

De gegevens die tijdens het onderzoek worden verzameld, moeten **‘toereikend, ter zake dienend en beperkt zijn tot wat noodzakelijk is voor de doeleinden waarvoor zij worden verwerkt’**.

Gevolg: het OCMW mag geen hulp weigeren omwille van het feit dat gegevens die niet binnen deze grenzen vallen niet door de aanvrager werden verstrekt

Toepassing van dit principe op RMI (standpunt POD-MI)

PRINCIPE VAN DE DATAMINIMALISATIE (GDPR):

Verificatie van de middelen van de aanvrager < bedrag leefloon:

- Gebeurt prioritair via KSZ-stromen
- Vraag wordt alleen gesteld aan aanvrager als gegevens niet toegankelijk zijn via deze stromen (beroepsinkomsten, huurinkomsten, onderhoudsgelden, regelmatige schenkingen, enz)
- Geen uitgavenstaat

PRINCIPE VAN DE DATAMINIMALISATIE (GDPR):

Toepassing van dit principe op RMI (standpunt POD-MI)

- Verzoek om aanvullende informatie enkel wanneer vermoed wordt dat er middelen verzwegen worden → moet worden gerechtvaardigd door concreet, objectief bewijs in sociaal verslag
- RMI kan enkel worden geweigerd of ingetrokken wegens niet-medewerking indien vermoeden van valse verklaring EN indien aanvrager de gevraagde aanvullende informatie niet verstrekt
 - > Als middelen OK zijn volgens de informatie die beschikbaar is bij het OCMW (+ andere voorwaarden ook OK), dan kan RMI niet worden geweigerd, zelfs als de aanvrager niet meewerkt met sociaal onderzoek.

PRINCIPE VAN DE DATAMINIMALISATIE (GDPR):

Toepassing van dit principe op Maatschappelijke hulp (standpunt POD-MI)

Het OCMW:

- moet een diepgaander sociaal onderzoek uitvoeren om de staat van behoeftigheid te bepalen
- kan vervolgens de niet-samendrukbare uitgaven onderzoeken (huren, energiefacturen, contributie- en verzekeringsfacturen, medische kosten, enz.)
- moet de aanvrager inlichten waarom het zijn situatie nader onderzoekt

PRINCIPE VAN DE DATAMINIMALISATIE (GDPR):

Toepassing van dit principe op Maatschappelijke hulp (standpunt POD-MI)

Het OCMW:

- moet het onderscheid maken tussen de voor het sociaal onderzoek relevante en niet-relevante informatie (bv. Alle bankafschriften van de aanvrager)
- kan de hulp enkel weigeren of intrekken wegens niet-medewerking indien vermoeden van valse verklaring EN indien aanvrager de gevraagde aanvullende informatie niet verstrekt

PRINCIPE VAN DE DATAMINIMALISATIE (GDPR):

Soms niet eenvoudig om het standpunt van de POD MI te verzoenen met de realiteit op het terrein

Bv.: Bankafschriften vragen

→ Art. 19 L. 26 mei 2002

→ Art. 4 K.B. 11 juli 2002

→ Jurisprudentie

ONLY ONCE-PRINCIPE

Gegevens waartoe het OCMW zelf toegang heeft, kunnen niet worden opgevraagd bij de aanvrager

- Het is de plicht van het OCMW om de informatie die het zelf kan verkrijgen op eigen initiatief in te zamelen

KSZ-STROMEN

Informatie over aanvrager (+ eventuele samenwonenden + onderhoudsplichtigen), *met name*:

- De beschikbare informatie van het Rijksregister via transactie 25, met inbegrip van bepaalde informatie over de hoofdverblijfplaats, de gezinsleden, en de verblijfstitel
- De perioden evenals de brutobedragen van de beroepsinkomsten (werknemers)
- De perioden van activiteit en het bijdragepercentage van zelfstandigen
- De perioden en brutobedragen met betrekking tot het pensioen

KSZ-STROMEN

- De perioden en de bedragen van werkloosheids- en inschakelingsuitkeringen
- De perioden en de bedragen van de tegemoetkomingen voor personen met een handicap
- De informatie over de onroerende goederen in België en in het buitenland (voor de belastingplichtigen in België)
- De inschrijving als werkzoekende bij de VDAB, Actiris en Forem

HET HUISBEZOEK

- Moet een globaal beeld geven van de situatie van de aanvrager
- Moet het mogelijk maken de verklaringen van de aanvrager te vergelijken met de realiteit om te bepalen welke hulp het meest geschikt
- Evenwicht tussen elementen die nodig zijn voor het onderzoek en respect voor de privacy

HUISBEZOEK

- Wanneer het dossier wordt geopend, daarna ten minste eenmaal per jaar
- Aangekondigd of onaangekondigd
- Verplicht tenzij het OCMW het niet opportuun acht het huisbezoek uit te voeren (bv. Medische factuur), het huisbezoek onmogelijk is (veiligheid van de SA): SA vermeldt redenen in verslag (controle achteraf door POD-MI)
- Als de aanvrager het huisbezoek weigert: vermelding van weigering in rapport

SOCIAAL VERSLAG EN SOCIAAL DOSSIER:

- Zijn het resultaat van het sociaal onderzoek
- In het **sociaal verslag** staan de belangrijkste verzamelde gegevens en het voorstel van de SA.
- Het **Sociaal dossier** bevat alle documenten die nodig zijn om een beslissing te nemen
!!! Voorwaarden toekenning RMI of Maatschappelijke hulp ≠
-> bewijsstukken en motivering in verslag ≠

SOCIAAL VERSLAG

➤ Verzamelde gegevens -> Vooraf opgemaakt formulier in RMI:

1. Identiteit, materiële en maatschappelijke situatie, samenwonend
2. Middelen
3. Vermelding van vorig(e) OCMW('s) en reeds genomen maatregelen (integratie, SPI, PI)
4. Toestemming om de informatie te controleren bij financiële instanties en andere sociale of fiscale instellingen

Gegevens 1 tot 3 oprecht en volledig verklaard, gedagtekend en ondertekend door de aanvrager

SOCIAAL VERSLAG

- Opgesteld door sociaal assistent die over het vereiste diploma beschikt
- Wordt afgesloten met het voorstel van de sociaal assistent (de enige die daartoe bevoegd is)
- Gedagtekend en ondertekend + naam van de SA
- Indien opgemaakt op tegenspraak met de betrokkene (die ook ondertekent), dan heeft dit verslag bewijskracht tot bewijs van het tegendeel wat betreft de feitelijke vaststellingen

TAKEN DIE ENKEL DOOR DE SOCIAAL ASSISTENT UITGEVOERD MOGEN WORDEN:

- Maatschappelijk gesprek
- Teken en van het ontvangstbewijs
- Alle elementen van het sociale onderzoek (verzamenen van de info, analyse, huisbezoek, sociaal verslag, ...)
- GPMI (sociale balans, opmaak contract, evaluaties, ...)
- Voorstellen van de dossier aan BCSD/Raad

4DE STAP: HET RECHT OP VOORAFGAAND VERHOOR

RECHT OP VERHOOR VOORAFGAAND AAN ELKE BESLISSING (ZELFS BIJ TOEKENNING)

- Informatie over het recht om te worden gehoord **voordat** een beslissing wordt genomen
- **Schriftelijke** informatie, uitdrukkelijk gecommuniceerd en opgesteld in **begrijpbare** taal
- Uitdrukkelijke vermelding van de mogelijkheid om zich tijdens het verhoor te **laten bijstaan of vertegenwoordigen** door een persoon naar keuze

VOORAFGAAND VERHOOR

- Indien de aanvrager schriftelijk te kennen geeft dat hij gehoord wil worden, plaats en datum worden meegedeeld
- Verplicht voor RMI en Maatschappelijke hulp
- Sanctie: beslissing geannuleerd door de arbeidsgerechten (maar verplichting tot vervanging want kwestie van openbare orde)

5DE STAP: BESLISSING VAN HET OCMW

BESLISSING DOOR HET BEVOEGDE ORGAAN (RAAD OF BCSD)

- ✓ Binnen de 30 dagen na de aanvraag + 8 dagen voor kennisgeving
- ✓ Motivering in feite en in rechte
- ✓ Verplichte informatie:
 - mogelijkheid om beroep aan te tekenen bij de arbeidsrechtbank
 - adres van de bevoegde rechtbank
 - termijn en modaliteiten voor het aantekenen van beroep
 - inhoud van de artikels 728 en 1017 van het Gerechtelijk Wetboek (vertegenwoordiging in rechte en kosten)
 - referenties van het dossier en van de dienst en sociaal assistent die het beheert
 - de mogelijkheid om uitleg over de beslissing te krijgen bij de dienst die het dossier beheert
 - het feit dat een beroep bij de arbeidsrechtbank de tenuitvoerlegging van de beslissing niet opschort
 - In geval van geldsom: toegekende bedrag, berekeningswijze en frequentie van de betalingen
- ✓ Sanctie: beroepstermijn opgeschort

MERCI POUR VOTRE ATTENTION !

11 mars 2025 : Journée inter-CPAS – Fédérations des CPAS

Emmanuel CORRA, Secrétaire général temporaire du CPAS d'Ixelles